

J Á N M A L I A R I K

Narodil sa 8. novembra 1869 na Myjave. Po smrti otca pracuje s matkou v Holíči ako roľnícky nádenník. V r. 1895 maturuje na maďarskom evanjelickom lýceu v Bratislave a ďalej absolvuje teologickú akadémiu v Bratislave a v Prešove. Po dvojročnom pastoračnom pôsobení na východnom Slovensku je zvolený za evanjelického farára do Veľkých Levároch, kde z protireformačných čias zostala na celom Záhorí jediná evanjelická farnosť a. v.

Popri náročnej a vysilujúcej pastoračnej, vzdelávacej a výchovnej činnosti medzi farníkmi a ich deťmi študuje po nociach všetky veľké svetové náboženské, filozofické a duchovné učenia a to najhodnotnejšie z nich prenáša do vlastnej praxe. Okrem dokonalej znalosti rodnej slovenčiny a úradnej maďarčiny, výborného ovládania češtiny, nemčiny a latiny, usilovne študuje ruštinu, poľštinu, srbčinu, angličtinu, esperanto a sanskrit. Ako hlavný cieľ si vytýčil „*prebádať a zharmonizovať všetky veľké svetové náboženstvá*“. A to v časoch, keď ešte len medzi kresťanskými cirkvami panovali značné rozpory!

V rokoch 1908-1912 prednáša v rozličných náboženských spoločnostiach, hlavne vo Viedni, pričom pozornosť venuje dielu staroindického filozofa Šankaru (asi 788-820), ktorého označuje za „*kráľa praktickej filozofie*“. Ten učil podľa védanty rozlišovať medzi trvalým a dočasným, netúžiť po pôžitkoch, byť úplne slobodný, dospieť k poznaniu ovládnutím myšlienok a zmyslov, odriekaním a sústredením sa do vnútra.

Začiatkom r. 1914 v snahe zastaviť katastrofický vývoj v Európe posielala uhorskému ministerskému predsedovi a cirkevnej vrchnosti svoje prvé „Memorandum“ v ktorom žiada slobodu, nezávislosť a samostatnosť národa slovenského, poľského a všetkých národov rakúsko-uhorskej monarchie. Tiež tvrdí, že podmienkou svetového mieru je mravná očista spoločnosti a utvorenie Celozemského univerzálneho štátu.

Po vypuknutí vojny neohrozene vyhlasuje vojnu vojne a nenásilnými prostriedkami bojuje s militaristickými silami. Zvoláva do Krakova a Ríma „Svetové mierové konferencie“, navštevuje konzuláty bojujúcich strán vo Viedni a v Budapešti a rozosiela výzvy k zastaveniu krviprelievania. Napriek zákazom cenzúry dáva tlačíť brožúrky nábádajúce k mieru a apeluje na cisára vo Viedni. Maliarik spomína: „Keď zúrenie vojny nechcelo a nechcelo prestať a keď som sa dozvedel o ukrutnostiach a zverstvách vo vojne, o hroznom utrpení vojakov, o mrzákoch, o pustošeniach a keď som vycítil, aký asi osud čaká slovanské národy, hlavne menšie, rozhodol som sa ešte raz, a to celkom verejne, vyhlásiť Svätú Vôľu Božiu.“

V stredu 16. februára 1916 v pražskom Národnom divadle bola na programe Valkýra od Richarda Wágnera. Vyberané obecenstvo celkom zaplnilo hľadisko. Cez prestávku vystúpil na javisko kňaz dôstojného vzhľadu. Krátko na seba upútal pozornosť publika, ktoré si znovu sadá a s úžasom počúva zvučným hlasom prednesenú výzvu. V nej rečník žiada „Menom Božej vôle“ zastavenie všetkých vojnových akcií, nezmyselného vraždenia a utrpenia na frontoch i v zázemí a vyzýva všetky bojujúce strany, aby si ako kresťania podali ruky v bratskej láske. Vyzýva uzavrieť všeobecný svetový mier, vyhlásiť slobodu, samostatnosť a nezávislosť všetkých národov, veľkých i malých, a celý svet zmeniť na jediný univerzálny štát.

Maliarik vo svojom životopise spomína: „V proklamácii som divadelné zhromaždenie pokojne vyzval, aby sa mojim výstupom

nedalo rušiť v predstavení Valkýry. Proklamáciu prijalo obecnstvo so súhlasom, čo vyjadrilo tichým prikyvovaním. Mňa odviekli ustrašení detektívi do kancelárie divadla a stadiaľ do väzenia. Tam spísali obširný protokol a oznámili mi, že som obvinený z velezrady. Chystal som sa k smrti - predstavujúc si, aké to asi bude, keď mi 10 - 12 guliek preletí cez hlavu. Bol som úplne stíšený a pokojný, iba pri rozpomienke na opustenú mamičku mi strašný bôľ zvieral srdce.“

Cirkevnými predstavenými je prinútený odísť do penzie, politická vrchnosť mu zakazuje pohyb, má byť zavretý do ústavu pre choromyseľných (diagnóza: „Trpí halucinačnou formou paranoje, a hoci je nateraz pokojný, záchvaty sa môžu náhle dostaviť, jeho nemoc je nevyliciteľná.“).

Po zatknutí v Prahe mal byť pôvodne postavený pred tajný vojenský súd. Vďaka zásahu vplyvných priateľov je umiestnený ako choromyseľný na psychiatrickej klinike v Kateřinkách. Spomína: „Boli to najhroznejšie dva roky v celom mojom živote. Tak ma z môjho bláznovstva liečili, že by som bol čochvíľa skutočne zošalel.“

Ján Maliarik, svedomie sveta, je umlčaný a označený za šialenca, zatiaľ čo skutoční šialenci hnali národy na vojnové jatky. Koncom roku 1917 bol z Kateřinek podmienene prepustený a ocitol sa spolu s matkou na pražskej dlažbe, bez akýchkoľvek prostriedkov. V roku 1918 sa s „drahou matičkou – trpiteľkou“ vracajú do Veľkých Levár, kde táto zakrátko vysilením zomrela.

Po rozpade monarchie nie je v utvorenej Československej republike rehabilitovaný, ale ako päťdesiatnik úplne odstrčený. V biednej chalúpke vo Veľkých Levároch literárne pracuje takmer až do konca života. Nedeprimovaný, nezlomený pokračuje v plnení svojho poslania. Pochopenie a podporu našiel u svojich priateľov z Brna, ktorí mu pomohli v období medzi vojnami vydať okolo štyridsať spisov a nezištne ich šíriť. Poukazuje v nich na dve hlavné prekážky ktoré bránia ľudstvu dosiahnuť vysoké ciele: nevedomosť a egoizmus. Za základ mravnosti považuje ochranu všetkých foriem života, sebaovládanie, striedmosť a „nič nedávané nebrať a nežiadať“. Jeho

veľkou ideou bolo nastolenie jediného celosvetového štátu, riadeného duchovne vyspelými vodcami, kde základné články ústavy by spočívali na zásadách pravdy a lásky. Novým spôsobom vyjadruje myšlienky J. A. Komenského, B. Bolzana, L. N. Tolstého, Mahátma Gándhího a ďalších mysliteľov. Maliarikove publikácie prenikli v rokoch 1925-1938 do celého sveta a našli priaznivé ohlasy mnohých významných osobností.

Jeho jazykové znalosti a styk s priateľmi v mnohých krajinách ešte viac rozšírili obzor jeho myšlienok do celosvetového merítka. Ako zástanca úbohých a utláčaných bojuje za sociálnu spravodlivosť. Oslovuje nielen predstaviteľov domáceho politického, vedeckého, kultúrneho a náboženského života, ale aj štátnikov, inštitúcie a významné osobnosti v cudzine.

V r. 1938, tesne v predvečer vypuknutia vojny, vydáva svoje posledné dielo „Naliehavá výzva všetkým mocnostiam, obzvlášť japonskej vláde“. Presne predvída katastrofálne dôsledky nemeckého nacizmu, talianskeho fašizmu a japonského militarizmu, aj pre napadnuté národy, aj pre agresorov. Všetky jeho proroctvá sa splnili. Po vzniku najhroznejšej vojny sa opäť neohrozene a svojim láskavým spôsobom vrhá do zápasu o mier, hoci už ako sedemdesiatnik. Rozposiela výzvy, varovania a otvorené listy, dokonca aj do rúk Hitlera. Vyzýva ho k diskusii, „súboju ideí“ o usporiadaní sveta, za účasti zástupcov všetkých národov.

Napriek neuveriteľne tvrdým podmienkam a útokom na svoju osobu sa Ján Maliarik dožil takmer 77 rokov. Odpočíva vedľa matkinho hrobu na evanjelickom cintoríne vo Veľkých Levároch.

Pamätník Otmar Doležal spomína:

„Jána Maliarika som poznal od svojho útleho detstva, pretože pri svojich častých cestách do Brna bol väčšinou hosťom našej rodiny. Moji rodičia patrili k jeho najbližším spolupracovníkom, vydavateľom niektorých titulov jeho diela, pripravovali a organizovali jeho prednášky ap. Naša domácnosť priamo žila jeho osobnosťou a myšlienkami. Soboty a nedele boli často vyhradené k návšteve Veľkých Levár. Hoci som ako

malý chlapec a neskôr ako študent nedokázal preniknúť hlbšie do jeho osobnosti a diela, cítil som od detských rokov k „dôstojnému pánovi z Levár“ veľkú úctu. Možno aj preto, že v jeho prítomnosti vládla vždy neobvykle povznášajúca, ničím nerušená atmosféra. Z každého jeho pohľadu vyžarovala láska, ktorá sa prenášala na celé okolie.

Hoci uplynulo viac než 40 rokov odvtedy, čo som sa zahľadel do jeho láskyplnej tváre, nezmysel z môjho vnútra žiadny z tých silných dojmov, ale skôr mocneli hlbším a hlbším poznávaním jeho veľkej, vznešene otcovsky milujúcej osobnosti a stále živej múdrosti, vystupujúcej z každej stránky jeho literárnej pozostalosti, ktorú uchovávam. Je to neuveriteľné, že vo svojom vlastnom národe je takmer neznámy muž, žalárováný a pre ideu pravdy a lásky prenasledovaný.“

Pavel Gabriš dodáva:

„Ján Maliarik označoval slovenský národ za duchovnú rezervu ľudstva. Poznal tých, z ktorých vzišiel a ktorých v mnohom ohľade prevýšil svojou pilnosťou, túžbou povzniesť sa nad smutnú realitu poroby prostriedkami, ktoré sú vhodné aj pre súčasnú spoločnosť. Maliarik totiž predvídal mnohé problémy nielen cirkvi, z ktorej vyletel do kozmopoliticky založeného svetonázoru evanjelickej cirkvi na Slovensku, ale i národa a sveta, ktorý mu bol domovom krásnym, drahým a milovaným, pred odchodom k onému domovu večnému. A my, ktorí hľadáme cestu z bludiska minulosti na zlepšenie prítomnosti a budúcnosti, chceme sa poučiť od všetkých, ktorí nielen videli, ale aj ukázali spôsob žitia, kráčania, námáhania sa.

Možno sa mnohým bude zdať, že niet dôvodu vracieť sa k myšlienkam tých nepochopených, tých podivných a spochybňovaných. A predsa robíme tak vo viere, že raz už pochopíme učiteľov minulosti pre časy, kedy sa ľudia už nebudú deliť na prepevné skupiny a na osobnosti „zaručených – izmov“, ale prijímú výsledok úžasnej námahy zatracovaných básnikov a rojkov minulosti ako požehnanie pre svoj vlastný život.

Ján Maliarik bol rojko. Bol zatracovaný predovšetkým svojimi vlastnými, z ktorých vzišiel. Ale to nie je nič nové pod slnkom. Aj Krista jeho krajanania z Nazaretu chceli zhodiť zo skaly. Maliarik bol bytostne sformovaný biedou jeho slovenských rodičov a dobou v ktorej žil. No možno práve preto ožívujeme plamienok jeho odkazu, odkazu rozduchavajúceho oheň lásky a pravdy. Lebo jeho odkazom je láska a pravda. Tomu učil svojich cirkevníkov vo Veľkých Levároch, tomu sa snažil učiť dokonca aj štátnikov v časoch, keď nenávisť a lož oslepili oči ľudí, ktorí nevideli v tvoroch tejto zeme svojich bratov a sestry.

Láska a pravda. Pravda, hovorená s láskou, láska, ktorá bez pravdy neobstojí. A to je učenie Krista. Jeho učenie a Jeho odkaz kresťanom, aj tým, ktorí sa nejako ináč chcú priblížiť k láskavému a pravdivému Bohu.“

Z myšlienok Jána Maliarika

Znakom nízkych duší je, že obľubujú nízky život a často i to najposvätejšie menia na bahno. Dokedy sa človek nachádza na nízkom stupni duševného vývoja, nie je schopný inak konať. Tme hovorí svetlo a svetlo za tmú pokladá. Znakom vyspelých duší je, že ony vždy vyššie a vyššie hľadajú. Ich cesta vedie nahor, ich snahy a túžby sú obrátené ku krajinám duchovnej vlády, ku krajinám ušľachtilosti, vždy vyššie a vyššie.

Sú krásne duše, ušľachtilé bytosti, ktorých oko sa zarmúti nad každou nepravosťou alebo i len neslušnosťou a ich srdce sa pri každom i tom najmenšom hriechu hlboko otrasie. Sú ušľachtilí ľudia, takého jemného citu, takých krásnych vlastností, že by sa anjelom vyrovnali a ťažké, príliš ťažké je im žitie na hrude zemskej. A takým byť, to sa volá hľadať kráľovstvo božie: 1. rozpoznávaním večného od časného, 2. obetovaním časného v prospech večného, 3. zotrvaním až do konca.

Boli raz dvaja veľkí mudrci. Veľkosť, jedného bola v tom, že veľmi mnoho vedel a že

ešte oveľa viac hovoril a rozprával ako vedel. Veľkosť toho druhého mudrca spočívala v tom, že málo vedel a ešte oveľa menej mal rečí ako vedel. Tvrdil, že on vie len, že Boh je. A to že stačí. Nik ho nepočul povedať iné, len tie dva výroky: Boh je. A to stačí. A musel to byť veľmi vážny okamih, aby to vyriekol. Dozvedel sa o ňom ten druhý mudrc, že skoro celý svoj život trávi v mlčaní a keď ho už niekto veľmi núti, vtedy povie len: Boh je.

Stalo sa, že ten mnohovravný mudrc si prial poznať toho málovravného, ale nie preto, aby sa niečo od neho priučil (pretože si myslel, že vie všetko), ale preto, aby sa ten málovravný od neho poučil. Stretli sa. A ten mnohovravný hovoril a hovoril. A ten málovravný len mlčal a mlčal. A keď to už dlho a dlho trvalo, ten veľavravný sa domrzal, že ten druhý mudrc nič nehovorí, začal mu dokazovať, že Boha niet. Použil pri tom všetku svoju múdrosť a výrečnosť. Jeho slová boli také mocné, ako sa domnieval, že ten druhý nebude môcť povedať to svoje jediné: Boh je. Ale onen, tíško vyčkájúc koniec múdrej reči, predniesol tichým, posvätným hlasom: Boh je.

Ten mnohovravný sa na to rozčúlil a povedal: „Ale ukáž mi ho, kde je?“ Málovravný ticho odvetil: „Až mi ukážeš, kde ho niet, potom ja ti poviem, kde je.“ Toto bol jeho tretí výrok. Veľavravný prestal od tej doby mnoho hovoriť a uveril, že niet miestočka kde by Boha večného nebolo.

Toľko k večnému, nesmrteľnému, ktoré nemusíme hľadať, ale ktoré je všade. O ktorom môžeme nanajvýš povedať: ONO JE. Keď mi poviete, kde ho niet, potom vám nie slovami dokazovať budem, že je, ale prstom vám ukážem.

Máme tri vlastnosti, tri vrodené nám túžby: túžbu po poznaní, túžbu po niečom stálom a nehynúcom a túžbu po mravne kráse a dokonalosti. To všetko nás mimovoľne obracia k viere. Ak niekto vynakladá svoju učenosť a svoje rozumové prednosti len na to, aby zbohatol, hreší a znesväčuje vyššie nižším.

Absolútne bytie

Ľudia, zvieratá, rastliny, celá zem, mesiac, slnko, všetky hviezdy spolu, to je dočasná,

relatívna existencia, ktorá sa zrodila z absolútneho bytia. Absolútne bytie je večné, neobmedzené. Všetko, čo tu existuje, je obmedzené, nie je absolútnym bytím. Veci okolo nás zaujímajú istú časť priestoru a majú istú moc. Absolútne bytie je bezhraničné, všemocné a neopísateľné. Dá sa o ňom povedať len toľko, že JE. Je základom, večným prameňom všetkého stvoreného. Toto absolútne bytie nepotrebuje byť dokazované, ono JE. Samo seba dokazuje všade, všemocne a neodolateľne.

Ak mi niekto odporuje, už tým potvrdzuje existenciu absolútneho bytia. Čím viac sa vzpierate, tým pádnejšie ho dokazujete. Absolútne bytie JE.

Absolútne bytie sa nedá dokázať slovami. Ak človek nenájde Boha v sebe samom, potom ho nenájde nikde. Inde nájde len následky svojej nevedomosti. Absolútne bytie, nikdy nemôže byť dostatočne zbožňované. Toto zbožňovanie absolútneho, večného bytia, je najúčinnější prostriedok na vykúpenie z časnosti, z obmedzenosti a pominateľnosti. Všetko stvorené je hodné zbožňovania, ale absolútne bytie je a zostane hodné najvyššieho zbožňovania.

Čo to znamená, že všetko stvorené je hodné zbožňovania? To znamená, že aj najobyčajnejšia hruda zeme je hodná zbožňovania. Sebecká láska k peniazom je tiež prejavom zbožňovania, ale nepekným, človeka ponížujúcim prejavom. Modlitbou je, keď na niečo pozerám, niečo objímam láskou, ktorá hlboko ctí a vysoko si váži, ak o niečom hovorím, spievam, píšem s láskou, ktorá hlboko uctieva a všetko si váži (hoci v sede, na kolenách, v ľahu, v stoji, na tom nezáleží). Všetko stvorené je hodné zbožňovania, tiež celé ľudstvo je o to viac hodné zbožňovania. Vy všetci bez výnimky ste hodní zbožňovania.

Všetko je z Boha, skrz Boha, v Bohu, pre Boha. Začiatkom všetkého je Boh, absolútne bytie, stredom všetkého je Boh, lebo všetko je v Bohu a koniec všetkého je Boh. Všetko je Boh a všetko je hodné zbožňovania, samozrejme, z hľadiska neobmedzeného chápania.

Keď raz budem dokonalejší, keď moja myseľ bude preniknutá absolútnym bytím ešte

hlbšie a ja sa na vás zbožne poďívam posvätenjšími očami a posvätenjšou tvárou, ten okamžik bude cennejší, než táto prednáška. Posvätený pohľad v plnej zbožnosti a úcte - ak je pravdivý - vás poučí viac než všetko rozprávanie a vyučovanie.

Dnes ľudstvo väzí v špine svojich hriechov a preto jeho svedomie ho oberá o blažené poznanie Boha v sebe. Kto a čo ho môže učiniť spokojným okrem Boha? Určite nič iné. Pretože ľudstvo nemá duševnú čistotu a poznanie Boha v sebe, je úbohé, trpí a je smutné.

Cestou je naša myseľ. Naša myseľ je bojiškom na ktorom sa bojuje o večnosť. A spôsob akým sa bojuje je meditácia. Len trvalá, pevne zakotvená meditácia nám môže zjaviť, že absolútne bytie je hodné najvyššieho zbožňovania. Myslíme stále na absolútne bytie. Tak sa sami časom presvedčíme, že absolútne bytie je skutočne hodné najvyššieho zbožňovania. Tak nájdeme prameň trvalej spokojnosti a mieru.

Človek nemá kráčať pyšne po zemi, lebo to znamená kráčať v ústrety k vlastnej skaze. Bezpodmienečne by som musel byť pokorený, keby som zabudol ticho kráčať cestou pokory. Ľahké je pokorovať iných, panovať iným odsudzovať iných. Najdôležitejšie je byť pripravený slúžiť iným.

Teraz ma kritizujte. Nenechajte sa odradiť peknými slovami, ktoré zvädzajú. Musíte byť na mňa prísni. Tak ma presvedčíte, že ma naozaj milujete. Istá dáma ma nedávno tak prísne posúdila, že nebola schopná podať mi ruku. V tej chvíli sa ma to bolestne dotklo, ale som sa aj potešil a viem, že sa tá dáma stane mojou skutočnou priateľkou, od ktorej sa mnohému naučím. Ja som časťou hriešneho ľudského rodu a nesiem so smutným a mnohonásobne pokoreným srdcom veľkú časť špiny ľudstva na sebe a v sebe a musím zvolať s apoštolom Pavlom: „*Ja úbohý človek, kto ma vykúpi z tohto tela smrti?*“ Ak hovorím o ľudstve, myslím tým aj sám seba. Tá časť ľudstva, ktorá sa aspoň trochu prebudila, cíti sa veľmi biedne a stiesnene. Z vlastnej skúsenosti vie, že doteraz spiaca časť ľudstva je o to úbohejšia. Bieda ľudstva je všeobecná.

Kto je schopný vedome zbožňovať absolútne bytie, blíži sa k zjednoteniu s ním. Skutočne, to je najväčšie šťastie, aké môže ľudská bytosť stretnúť.

O láske

Tvrdím, že niet nikoho, kto by skutočne a dokonale chápal, čo všetko je láska, čo je všeláska. Či áno? Vie to niekto? Potom ho pokojne môžete uctievať ako Všemohúceho, ako Boha.

Ježiš sa na kríži modlil aj za svojich mučiteľov. Aj Budha vynikal milosrdenstvom. Zvädza ma to považovať ho za staršieho brata Ježišovho. Povedal:

„Mnísi, ak vás napadnú lupiči a odrežú vám ruky a nohy, nedovoľte, aby vo vašej mysli povstal čo i len tieň nenávisťi.“

Nemeraj rozumom, čo je nemerateľné. Mýli sa, kto sa tu pýta, a mýli sa, kto odpovedá. Ponor sa, ak to dokážeš, úplne do absolútneho bytia a svetlo ti vzíde a nikdy už nezájde.

Napríklad aj apoštol Pavol nikdy neprijal peniaze od obce veriacich ako plat, ale pracoval, a čo zarobil, rozdelil medzi svoje duchovné deti. Učil:

„Keby som hovoril jazykmi ľudskými a anjelskými, a nemal lásku, bol by som ako zvučiaci kov a znejúci zvonec. A keby som vedel prorokovať a poznal všetky tajomstvá a mal všetko poznanie a mal takú vieru, že by som hory prenášal - a nemal lásku, nebol by som nič. A keby som rozdal chudobným všetok svoj majetok a nechal svoje telo spáliť - a nemal lásku - nič by mi to nepomohlo.“

Láska je najjemnejšia duchovná činnosť. Prejavuje sa vyžarovaním dobra, ktoré spočíva v dávaní. Avšak dávanie, podľa toho, čo sa dáva, je veľmi rozdielne. Podľa toho, čo človek dáva, ukazuje stupeň svojej vyspelosti. Len ten, kto má, môže rozdávať.

Kto hanobí ženu tým, že si ju kupuje, alebo keď sa žena predáva, stráca ešte aj dušu zvierat'a. Takí ľudia budú bezpodmienečne trpieť, lebo zneuctili a zavrhlili svoju božskú podstatu, preto budú tiež zavrhnutí, lebo si la zákona ktorému podliehame je všemoc-

ná. Veľká je moc zákona, avšak naplňa sa v priebehu obrovských cyklov času.

Hlavná váha spočíva na ženskosti, pretože ženskosť obsahuje cudnosť i necudnosť. Mužskosť je v tejto veci neutrálna, mužskosť sa prejavuje podľa toho, aká je ženskosť. Mužskosť môže dať formu cudnosti i necudnosti. Pravou vladárkou je žena. Muž len organizuje, dáva len vonkajšiu formu. To najviac požehnané je cudná žena. Ona je schopná zmeniť stovky mužov, pretože mužskosť si najviac ctí cudnú ženu. Mužskosť sa skláňa až k nohám cudnej ženy. Mužskosť sa rada oddáva aj pôžitkom necudnej ženy, ale ju aj zavrhuje, pohŕda ňou, pretože ho olúpila o silu, ktorá mala byť použitá vo vyššom záujme. Ne

cudnosť vedie k záhube. Cudnosť vedie k vykúpeniu a muž to inštinktívne cíti.

Človek je tak dokonalý a zvrchovaný, že nič nemusí hľadať vonku, má všetko sám v sebe. V človeku je sila, ktorá vyžaruje lúče na všetky strany. Lúče sú rôznorodé, od božských až po satanské.

To najvznešenejšie je iste to najt'ažšie. To najsladšie je to najtrpkéjšie. A to je náuka o Láske.

Prevzaté a voľne upravené z publikácie „Kňaz Ján Maliarik - Učiteľ lásky a pravdy“, vydanéj v roku 1989 Kruhom priateľov a žiakov kňaza Jána Maliarika.